

Northanger Abbey

Jane Austen

1803

Voorwoord

Northanger Abbey neemt een bijzondere plaats in binnen het oeuvre van Jane Austen. Waar haar latere romans bekendstaan om hun verfijnde psychologische observaties en subtiële ironie, onderscheidt dit vroege werk zich door zijn speelse toon en scherpe satire op de populaire literatuur van haar tijd.

Het verhaal volgt Catherine Morland, een jonge vrouw met een levendige verbeelding en een oprechte, ongeunstelde aard. Opgegroeid zonder grote dramatische ervaringen, ontdekt zij de wereld vooral via boeken — en dan met name de sensationele gotische romans die aan het einde van de achttiende eeuw buitengewoon populair waren. Wanneer Catherine zich voor het eerst in de maatschappij begeeft, botst haar romantische verbeelding onvermijdelijk met de werkelijkheid.

Jane Austen gebruikt dit uitgangspunt om niet alleen de conventies van de gotische roman te bespotten, maar ook om scherp inzicht te geven in menselijke goedgelovigheid, sociale ambitie en morele groei. Met lichte hand toont zij hoe verwachtingen, gevoed door lectuur en fantasie, kunnen leiden tot misverstanden — en hoe ervaring en zelfkennis uiteindelijk tot helderheid leiden.

Hoewel *Northanger Abbey* vaak als een lichtere roman wordt beschouwd, bevat het reeds alle kenmerken die Jane Austen tot een van de grootste auteurs van de Engelse literatuur maken: een fijn gevoel voor dialoog, een scherp oog voor sociale verhoudingen en een morele visie die nooit belerend wordt. Onder de humor schuilt een diep respect voor oprechtheid, verstand en innerlijke ontwikkeling.

Deze roman nodigt de lezer uit om met milde ironie te kijken naar zowel de verleidingen van fantasie als de waarde van nuchter oordeel. *Northanger Abbey* is daarmee niet alleen een geestige satire op een literair genre, maar ook een tijdloos verhaal over volwassen worden, lezen en leren onderscheiden wat werkelijk van waarde is.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1	7
HOOFDSTUK 2	10
HOOFDSTUK 3	14
HOOFDSTUK 4	18
HOOFDSTUK 5	21
HOOFDSTUK 6	24
HOOFDSTUK 7	28
HOOFDSTUK 8	34
HOOFDSTUK 9	39
HOOFDSTUK 10.....	46
HOOFDSTUK 11.....	53
HOOFDSTUK 12.....	59
HOOFDSTUK 13.....	63
HOOFDSTUK 14.....	69
HOOFDSTUK 15.....	76
HOOFDSTUK 16.....	83
HOOFDSTUK 17.....	89
HOOFDSTUK 18.....	92
HOOFDSTUK 19.....	96
HOOFDSTUK 20.....	99
HOOFDSTUK 21.....	104
HOOFDSTUK 22.....	110
HOOFDSTUK 23.....	117
HOOFDSTUK 24.....	122
HOOFDSTUK 25.....	128

HOOFDSTUK 26.....	134
HOOFDSTUK 27.....	139
HOOFDSTUK 28.....	142
HOOFDSTUK 29.....	150
HOOFDSTUK 30.....	156
HOOFDSTUK 31.....	161

HOOFDSTUK 1

Niemand die Catherine Morland als kind had gezien, zou ooit hebben vermoed dat zij voorbestemd was om een heldin te worden. Haar omstandigheden, het karakter van haar ouders, haar eigen uiterlijk en aard stonden daar alle evenzeer tegenover. Haar vader was dominee, zonder dat hij verwaarloosd of arm was, en een zeer achtenswaardig man, al heette hij dan Richard – en al was hij nooit knap geweest. Hij bezat een aardig vermogen naast twee goede predikantsplaatsen, en hij dacht er niet aan zijn dochters achter slot en grendel te houden. Haar moeder was een praktische vrouw met gezond verstand, een goed humeur en, wat opmerkelijker is, een ijzeren gezondheid. Ze had al drie zonen gekregen voordat Catherine geboren werd; en in plaats van te sterven bij de bevalling, zoals iedereen had kunnen verwachten, bleef ze leven – leefde ze door om nog zes kinderen te baren, om hen rondom zich te zien opgroeien en om zelf in blakende gezondheid te verkeren. Een gezin met tien kinderen wordt altijd een mooi gezin genoemd, zolang er maar genoeg hoofden, armen en benen zijn om het aantal te vullen; maar de Morlands hadden weinig recht op dat woord, want ze waren over het algemeen nogal onaanzienlijk, en Catherine was jarenlang even onaanzienlijk als de rest. Ze had een mager, slungelig postuur, een vale huid zonder blos, sluik donker haar en zware gelaatstreken – dat was haar uiterlijk; en haar geest leek al even weinig geschikt voor heldinnenroem. Ze hield van alle spelletjes die jongens spelen, en gaf verre de voorkeur aan cricket boven poppen, en boven de meer heroïsche genoegens van de kindertijd: een slaapmuis verzorgen, een kanarie voeren of een rozenstruik water geven. Een tuin zei haar weinig; en als ze al bloemen plukte, gebeurde dat vooral om stoute dingen te doen – althans, dat vermoedde men, omdat ze altijd juist de bloemen koos die verboden waren. Zo waren haar neigingen – en haar vermogens bleken al even uitzonderlijk. Ze kon nooit iets leren of begrijpen voordat het haar was onderwezen; en soms zelfs dan niet, want ze was vaak afwezig en af en toe ronduit traag van begrip. Haar moeder deed drie maanden over het aanleren van alleen al het ‘Gebed van de bedelaar’, en toch zei haar jongere zusje Sally het daarna beter dan zij. Dat betekent niet dat Catherine altijd traag was – verre van dat; de fabel ‘De haas en vele vrienden’ leerde ze even vlug als welk meisje in Engeland ook. Haar moeder wilde dat ze muziek leerde; Catherine was ervan overtuigd dat ze het heerlijk zou vinden, want ze tikte graag op de toetsen van de oude, verweerde spinet; dus op haar achtste begon ze. Ze leerde een jaar en kon het niet meer verdragen; mevrouw Morland, die haar dochters niet tegen hun onvermogen of afkeer in tot kunstenaars wilde vormen, liet haar ermee ophouden. De dag waarop de muzikleraar voorgoed vertrok, behoorde tot de gelukkigste van haar leven. Voor tekenen had ze al evenmin aanleg; toch greep ze elke briefomslag die haar moeder haar toestond of elk ander vodge papier dat ze te pakken kon krijgen, om huizen en bomen, kippen en kuikens te tekenen – alles even weinig van elkaar te onderscheiden. Schrijven en rekenen leerde haar vader haar; Frans haar moeder: in geen van beide blonk ze uit, en ze ontliep haar lessen wanneer ze maar kon. Wat een zonderling, onverklaarbaar kind! Want

ondanks al die tekenen van losbandigheid op haar tiende had ze geen slecht hart en geen slecht humeur, was ze zelden koppig, bijna nooit twistziek en zeer lief voor de kleintjes, met slechts zelden een uitbarsting van tirannie; bovendien was ze lawaaierig en wild, haatte ze opsluiting en nethed, en gaf ze nergens ter wereld zoveel om als om van de groene helling achter het huis naar beneden te rollen.

Zo was Catherine Morland op haar tiende. Op haar vijftiende begon het beter te worden; ze krulde haar haar en verlangde naar bals; haar teint klaarde op, haar trekken werden zachter door voller worden en kleur, haar ogen kregen meer leven, haar gestalte meer betekenis. Haar liefde voor vuil maakte plaats voor een hang naar opschik, en ze werd schoner naarmate ze netter werd; nu hoorde ze soms haar vader en moeder opmerkingen maken over haar uiterlijke vooruitgang. ‘Catherine wordt een heel knap meisje – ze is vandaag bijna mooi,’ ving ze nu en dan op; en wat waren die woorden welkom! Bijna mooi zijn betekent voor een meisje dat de eerste vijftien jaar van haar leven lelijk is geweest een veel groter genoegen dan een schoonheid van de wieg ooit kan smaken.

Mevrouw Morland was een uitstekende vrouw en wenste haar kinderen alles wat ze behoorden te zijn; maar haar dagen gingen zozeer op aan kraambedden en het onderricht van de kleintjes, dat haar oudere dochters noodgedwongen aan zichzelf werden overgelaten; het verbaasde dan ook niemand dat Catherine, die van nature niets heroïsch bezat, op haar veertiende de voorkeur gaf aan cricket, honkbal, paardrijden en rondzwerven over het platteland boven boeken – althans boven boeken met nuttige kennis; want zolang er niets leerzaams in te vinden was, zolang het louter verhaal was zonder bespiegeling, had ze er nooit bezwaar tegen. Maar van haar vijftiende tot haar zeventiende werd ze geoefend tot heldin; ze las al die werken die heldinnen moeten lezen om hun geheugen te vullen met citaten die zo troostrijk en zo bruikbaar zijn in de wisselvalligheden van hun bewogen bestaan.

Van Pope leerde ze te oordelen over hen die ‘de spot drijven met leed’. Van Gray, dat ‘menig bloem bloost ongezien en verspilt haar geur in de woestijnlucht’. Van Thomson, dat ‘het een heerlijke taak is de jonge geest te leren schieten’. En van Shakespeare putte ze een schat aan wijsheid – onder meer dat ‘kleinigheden, licht als lucht, voor de jaloerse gelden als sterk bewijs, als bewijzen van de Heilige Schrift’. Dat ‘de arme kever, die wij vertrappen, in lichamelijk lijden een even grote pijn voelt als wanneer een reus sterft’. En dat een verliefd meisje altijd kijkt ‘als Geduld op een standbeeld dat glimlacht naar Verdriet’.

Tot zover was haar ontwikkeling voldoende – en op vele andere punten ging het haar uitstekend af; want al kon ze geen sonnetten schrijven, ze bracht het wel op ze te lezen; en al leek er geen kans te bestaan dat ze een hele kring in vervoering zou brengen met een zelfbedacht voorspel op de piano, ze kon naar andermans spel luisteren zonder veel vermoeid te raken. Haar grootste tekortkoming lag in het potlood – ze had geen enkele

notie van tekenen, niet genoeg zelfs om een schets te proberen van het profiel van haar geliefde, opdat men haar op heterdaad zou betrappen. Daar schoot ze jammerlijk tekort aan de ware heroïsche hoogte. Voorlopig kende ze haar eigen armoede nog niet, want ze had geen geliefde om af te beelden. Ze was zeventien geworden zonder ooit een beminnelijke jongeman te hebben ontmoet die haar gevoelens kon wekken, zonder één werkelijke hartstocht te hebben opgewekt, zonder zelfs maar bewondering te hebben gewekt die meer dan matig en voorbijgaand was. Dat was inderdaad merkwaardig! Maar merkwaardige dingen laten zich meestal verklaren als men de oorzaak eerlijk onderzoekt. Er woonde geen enkele lord in de buurt; zelfs geen baronet. Er was geen enkel gezin in hun kennissenkring dat een jongen had grootgebracht die toevallig bij hun deur was gevonden – geen enkele jongeman van onbekende afkomst. Haar vader had geen pupil, en de squire van de parochie had geen kinderen.

Maar wanneer een jongedame eenmaal voorbestemd is om heldin te worden, kan de dwarsheid van veertig omringende families haar niet tegenhouden. Er moet en zal iets gebeuren waardoor een held haar pad kruist.

Meneer Allen, die het grootste deel van het land rondom Fullerton bezat – het dorp in Wiltshire waar de Morlands woonden –, kreeg last van jicht en kreeg het advies naar Bath te gaan; zijn vrouw, een goedmoedige dame die gesteld was op juffrouw Morland en waarschijnlijk begreep dat avonturen een jongedame niet zomaar in haar eigen dorp overkomen, nodigde haar uit om mee te gaan. Meneer en mevrouw Morland stemden van harte toe, en Catherine was een en al geluk.

HOOFDSTUK 2

Naast wat al is gezegd over het uiterlijk en de geestesgaven van Catherine Morland, nu ze op het punt stond zich in de moeilijkheden en gevaren te storten van een verblijf van zes weken in Bath, kan voor de zekerheid van de lezer nog worden vermeld – opdat de bladzijden die volgen niet zouden nalaten een duidelijk beeld te geven van het karakter dat zij geacht wordt te bezitten – dat haar hart warm en aanhankelijk was; dat ze van nature opgewekt en open was, zonder enige verbeelding of aanstellerij; dat haar manieren nog maar net ontsnapt waren aan de onhandigheid en verlegenheid van een jong meisje; dat haar voorkomen aangenaam was en, wanneer ze er goed uitzag, zelfs knap; en dat haar geest even onwetend en onontwikkeld was als die van de meeste meisjes van zeventien. Toen het uur van vertrek naderde, mag men zich gemakkelijk voorstellen dat de moederlijke ongerustheid van mevrouw Morland het hevigst was. Duizend angstige voorgevoelens over het kwaad dat haar lieve Catherine zou kunnen treffen door deze vreselijke scheiding moesten haar hart bedrukken en haar de laatste dag of twee in tranen doen baden; en raad van het allerbelangrijkste en toepasselijkste soort moest natuurlijk vloeien uit haar wijze mond tijdens hun afscheidsgesprek in haar kamer. Waarschuwingen tegen de geweldplegingen van zulke edellieden en baronets die er plezier in scheppen jonge dames mee te sleuren naar een afgelegen boerderij moesten op zo'n ogenblik haar overvolle hart verlichting schenken. Wie zou dat niet denken? Maar mevrouw Morland kende zo weinig van lords en baronets dat ze geen enkel vermoeden koesterde van hun algemene kwaadaardigheid en volstrekt geen gevaar voor haar dochter verwachtte uit hun listen. Haar waarschuwingen beperkten zich tot het volgende. 'Catherine, ik vraag je dringend dat je 's avonds als je uit de zalen komt altijd je keel goed warm inpakt; en ik zou graag zien dat je een beetje bijhield wat je uitgeeft; hier geef ik je dit kleine boekje speciaal daarvoor.'

Sally, of beter gezegd Sarah (want welk meisje van gewone standing bereikt haar zestiende zonder haar naam zoveel mogelijk te veranderen?), moest op dat moment door haar positie de vertrouweling en hartsvriendin van haar zus zijn. Opmerkelijk genoeg drong ze er echter niet op aan dat Catherine bij elke post zou schrijven, noch eiste ze een belofte om het karakter van elke nieuwe kennis door te geven, noch een verslag van elk interessant gesprek dat Bath zou opleveren. Alles wat met deze belangrijke reis te maken had, gebeurde bij de Morlands met een mate van bedaardheid en kalmte die eerder paste bij de gewone gevoelens van het gewone leven dan bij de verfijnde gevoeligheden en tedere ontroeringen die de eerste scheiding van een heldin van haar familie altijd zou moeten opwekken. Haar vader gaf haar geen onbeperkt krediet bij zijn bankier, noch stopte hij haar zelfs maar een biljet van honderd pond in handen; hij gaf haar slechts tien guinjes en beloofde meer wanneer ze erom vroeg. Onder deze weinig gunstige voortekenen vond het afscheid plaats en begon de reis. Die verliep met gepaste rust en zonder noemenswaardige voorvallen. Noch rovers noch stormen kwamen hun te hulp, noch een gelukkig ongeluk om hen met

de held in kennis te brengen. Niets verontrustenders gebeurde dan dat mevrouw Allen eens vreesde haar klompen in een herberg te hebben achtergelaten – een vrees die gelukkig ongegrond bleek. Ze kwamen in Bath aan. Catherine was een en al gretige verrukking; haar ogen vlogen alle kanten op toen ze de fraaie en indrukwekkende omgeving naderden en daarna door de straten reden die hen naar het hotel voerden. Ze was gekomen om gelukkig te zijn en voelde zich al gelukkig. Spoedig waren ze gevestigd in gerieflijke kamers aan de Pulteney Street. Het is nu nodig iets over mevrouw Allen te vertellen, opdat de lezer kan oordelen op welke wijze haar handelingen in het vervolg zullen bijdragen tot het algemene leed van het verhaal en hoe zij waarschijnlijk zal meewerken om de arme Catherine te brengen tot al het wanhopige ellende waartoe een laatste deel in staat is – of dat nu door haar onvoorzichtigheid, haar vulgariteit of haar jaloezie gebeurt, door het onderscheppen van brieven, het ruïneren van haar reputatie of het buitenzetten. Mevrouw Allen behoorde tot die talrijke klasse van vrouwen wier gezelschap geen andere emotie wekt dan verbazing dat er mannen bestaan die hen genoeg kunnen waarderen om met hen te trouwen. Ze bezat noch schoonheid, noch geest, noch talenten, noch manieren. Het voorkomen van een dame, een grote dosis rustige, passieve goedmoedigheid en een oppervlakkige geest waren alles wat haar tot de keuze kon maken van een verstandig en intelligent man als meneer Allen. In één opzicht was ze uitstekend geschikt om een jongedame in het openbare leven in te voeren: ze was even verzet op overal naartoe gaan en alles zien als welk jong meisje ook. Kleden was haar hartstocht. Ze had een volstrekt onschuldig genoegen in mooi zijn; en de intrede van onze heldin in het leven kon pas plaatsvinden nadat drie of vier dagen waren besteed aan het leren wat het meest gedragen werd en haar chaperonne voorzien was van een japon in de nieuwste mode. Catherine kocht ook het een en ander voor zichzelf en toen al deze zaken geregeld waren, kwam de belangrijke avond waarop ze de Upper Rooms zou betreden. Haar haar werd geknipt en opgemaakt door de beste hand, haar kleren met zorg aangetrokken en zowel mevrouw Allen als haar dienstmeid verklaarden dat ze er precies uitzag zoals het hoorde. Met zulke aanmoediging hoopte Catherine tenminste onopgemerkt door de menigte te komen. Bewondering was altijd welkom als die kwam, maar ze rekende er niet op. Mevrouw Allen deed zo lang over haar toilet dat ze pas laat de balzaal betraden. Het seizoen was volop, de zaal vol en de twee dames wrongen zich zo goed mogelijk naar binnen. Meneer Allen begaf zich regelrecht naar de kaartkamer en liet hen alleen genieten van de drukte. Met meer zorg voor de veiligheid van haar nieuwe japon dan voor het gemak van haar protégée baande mevrouw Allen zich een weg door de drom mannen bij de deur, zo snel als de nodige voorzichtigheid toeliet; Catherine echter bleef dicht bij haar en haakte haar arm zo stevig in die van haar vriendin dat geen gewone krachtsinspanning van een worstelende menigte hen zou kunnen scheiden. Tot haar stomme verbazing merkte ze echter dat verder lopen door de zaal geenszins de manier was om zich van de menigte te bevrijden; het leek eerder toe te nemen naarmate ze vorderden, terwijl ze zich had voorgesteld dat ze, eenmaal binnen de deur, gemakkelijk plaatsen zouden vinden en de dansen op hun gemak zouden kunnen bekijken. Maar dat was verre van het

geval en hoewel ze door onvermoeide inspanning zelfs de bovenkant van de zaal bereikten, bleef hun situatie precies hetzelfde; ze zagen van de dansers niets dan de hoge veren van enkele dames. Toch gingen ze door – er moest nog iets beters komen; en door voortdurende krachtsinspanning en vernuft belandden ze ten slotte in de gang achter de hoogste bank. Hier was minder gedrang dan beneden; en vandaar had juffrouw Morland een volledig uitzicht over alle aanwezigen onder haar en over alle gevaren van haar recente doortocht erdoorheen. Het was een schitterend gezicht en voor het eerst die avond voelde ze zich werkelijk op een bal: ze verlangde ernaar te dansen, maar ze kende niemand in de zaal. Mevrouw Allen deed wat ze in zo'n geval kon door heel kalm, om de haverklap te zeggen: 'Ik wou dat je kon dansen, lieverd – ik wou dat we een partner voor je konden vinden.' Een tijdlang was haar jonge vriendin haar dankbaar voor die wensen; maar ze werden zo vaak herhaald en bleken zo volkomen nutteloos dat Catherine er ten slotte genoeg van kreeg en haar niet meer bedankte. Ze konden echter niet lang genieten van de rust op de hoogte die ze met zoveel moeite hadden bereikt. Spoedig was iedereen in beweging voor de thee en moesten ze mee naar buiten dringen. Catherine begon iets van teleurstelling te voelen – ze was het moe om voortdurend tegen mensen aan gedrukt te worden, van wie de meeste gezichten niets interessants hadden en met wie ze zo volkomen onbekend was dat ze de ergernis van haar gevangenschap niet kon verlichten door ook maar één woord te wisselen met een van haar medegevangenen; en toen ze eindelijk in de theekamer aankwamen, voelde ze des te sterker het ongemak van geen gezelschap te hebben om zich bij aan te sluiten, geen bekende om op te eisen, geen heer om hen te helpen. Ze zagen niets van meneer Allen; en nadat ze vergeefs hadden uitgekeken naar een betere plaats, moesten ze zich aan het eind van een tafel zetten waar al een groot gezelschap zat, zonder er iets te doen te hebben of iemand om mee te praten behalve elkaar. Zodra ze zaten, feliciteerde mevrouw Allen zichzelf dat haar japon ongeschonden was gebleven. 'Het zou vreselijk zijn geweest als hij gescheurd was,' zei ze, 'vind je niet? Het is zo'n fijn mousseline. Ik verzeker je dat ik in de hele zaal niets mooiers heb gezien.' 'Wat vervelend is het,' fluisterde Catherine, 'om hier geen enkele bekende te hebben!'

'Ja, lieverd,' antwoordde mevrouw Allen met volmaakte kalmte, 'het is inderdaad heel vervelend.'

'Wat moeten we doen? De dames en heren aan deze tafel kijken alsof ze zich afvragen waarom we hier gekomen zijn – we lijken ons aan hen op te dringen.'

'Ja, dat doen we. Dat is heel onaangenaam. Ik wou dat we hier veel bekenden hadden.'

'Ik wou dat we er ook maar één hadden – dan hadden we tenminste iemand om naartoe te gaan.'

'Heel waar, lieverd; en als we iemand kenden, zouden we ons meteen bij hen voegen. De Skinners waren vorig jaar hier – ik wou dat ze er nu waren.'

‘Kunnen we niet beter gewoon weggaan? Er is hier geen thee voor ons, zie je.’

‘Inderdaad niet. Wat ergerlijk! Maar ik denk dat we beter kunnen blijven zitten, want in zo’n gedrang raak je zo in de war! Hoe ziet mijn hoofd eruit, lieverd? Iemand heeft me een duw gegeven en ik ben bang dat het pijn doet.’

‘Nee hoor, het ziet er heel goed uit. Maar beste mevrouw Allen, weet u zeker dat u niemand kent in al die mensenmassa? Ik dacht dat u toch iemand móést kennen.’

‘Nee, op mijn woord niet – ik wou dat het wel zo was. Ik wou met heel mijn hart dat ik hier veel bekenden had, dan zou ik een partner voor je vinden. Ik zou zo blij zijn als je kon dansen. Kijk, daar loopt een vreemd uitziende vrouw! Wat een rare japon heeft ze aan! Hoe ouderwets! Kijk eens naar de rug.’ Na een poos kregen ze van een van hun burens thee aangeboden; dat werd dankbaar aangenomen en dat leidde tot een oppervlakkig gesprek met de heer die het aanbood – het enige moment die avond dat iemand tegen hen sprak, tot meneer Allen hen ontdekte en zich bij hen voegde toen de dans voorbij was. ‘Wel, juffrouw Morland,’ zei hij meteen, ‘ik hoop dat u een prettig bal hebt gehad.’ ‘Heel prettig inderdaad,’ antwoordde ze, terwijl ze tevergeefs een enorme geeuw trachtte te verbergen.

‘Ik wou dat ze had kunnen dansen,’ zei zijn vrouw; ‘ik wou dat we een partner voor haar hadden kunnen vinden. Ik heb steeds gezegd hoe blij ik zou zijn als de Skinners dit jaar hier waren in plaats van vorig jaar; of als de Parrys waren gekomen, zoals ze eens van plan waren, dan had ze met George Parry kunnen dansen. Ik vind het zo jammer dat ze geen partner heeft gehad!’ ‘We doen het de volgende avond vast beter, hoop ik,’ troostte meneer Allen. Toen het dansen voorbij was, begon het gezelschap zich te verspreiden – genoeg om ruimte te maken zodat de rest enigszins op hun gemak kon rondwandelen; en nu was het ogenblik voor een heldin, die nog geen erg opvallende rol had gespeeld in de gebeurtenissen van de avond, om opgemerkt en bewonderd te worden. Elke vijf minuten maakte het weggaan van een deel van de menigte grotere openingen voor haar charmes. Nu werd ze gezien door vele jongemannen die eerder niet bij haar in de buurt waren geweest. Toch slaakte niemand een kreet van verrukte verwondering bij haar aanblik, er ging geen fluistering van gretige navraag door de zaal en niemand noemde haar ook maar één keer een godin. Toch zag Catherine er heel goed uit en hadden de aanwezigen haar slechts drie jaar eerder gezien, dan zouden ze haar nu buitengewoon knap hebben gevonden. Ze wérd echter bekeken en met enige bewondering; want in haar bijzijn verklaarden twee heren dat ze een knap meisje was. Zulke woorden hadden hun uitwerking; meteen vond ze de avond plezieriger dan daarvoor – haar bescheiden ijdelheid was tevreden – ze voelde zich meer verplicht aan die twee jongemannen voor dit eenvoudige lof dan een echte heldin van stand zou zijn geweest voor vijftien sonnetten ter viering van haar bekoorlijkheden, en ze stapte in haar stoel in een goed humeur met iedereen en volkomen tevreden met het aandeel in de publieke aandacht dat haar ten deel was gevallen.

HOOFDSTUK 3

Elke ochtend bracht nu haar vaste bezigheden mee: er moesten winkels bezocht worden, een nieuw deel van de stad bekeken, en de Pump-room bezocht, waar ze een uur lang op en neer paradeerden, iedereen bekeken en met niemand spraken. De wens om in Bath veel kennissen te maken bleef mevrouw Allen het meest bezighouden, en ze herhaalde hem na elk nieuw bewijs – dat elke ochtend weer kwam – dat ze werkelijk niemand kende. Ze lieten zich zien in de Lower Rooms; en hier was het fortuin gunstiger voor onze heldin. De ceremoniemeester stelde haar een heel beschaafde jongeman voor als danspartner; zijn naam was Tilney. Hij leek vier- of vijftientwintig, was vrij lang, had een innemend gezicht, heel levendige en intelligente ogen en, al was hij niet helemaal knap, hij kwam er dicht genoeg bij in de buurt. Zijn optreden was prettig en Catherine voelde zich bijzonder gelukkig. Tijdens het dansen was er weinig gelegenheid om te praten; maar toen ze aan de thee zaten, bleek hij even aangenaam als ze al had gedacht. Hij sprak vlot en met geest – en er lag een schalksheid en een lichte spot in zijn manieren die haar boeiden, al begreep ze die niet helemaal. Nadat ze een tijdje hadden gepraat over wat er vanzelf uit de omgeving naar voren kwam, richtte hij zich plotseling tot haar met de woorden: ‘Tot nu toe ben ik zeer nalatig geweest, mevrouw, in de plichten die een partner hier betaamt; ik heb u nog niet gevraagd hoe lang u al in Bath bent, of u hier eerder bent geweest, of u al in de Upper Rooms, het theater en het concert bent geweest, en hoe u de plaats in het algemeen bevalt. Ik ben zeer onachtzaam geweest – maar hebt u nu de tijd om mij in deze punten te voldoen? Zo ja, dan begin ik meteen.’

‘U hoeft zich die moeite niet te getroosten, meneer.’

‘Geen enkele moeite, verzeker ik u, mevrouw.’ Toen trok hij zijn gezicht in een gemaakte glimlach, verzachtte zijn stem overdreven en voegde er met een minzaam air aan toe: ‘Bent u al lang in Bath, mevrouw?’

‘Ongeveer een week, meneer,’ antwoordde Catherine, die haar lachen probeerde te bedwingen.

‘Werkelijk!’ met geveinsde verbazing.

‘Waarom zou u verbaasd zijn, meneer?’

‘Wel, inderdaad!’ zei hij in zijn gewone toon. ‘Maar er moet toch enige aandoening in uw antwoord doorklinken, en verbazing is gemakkelijker voor te wenden en niet minder redelijk dan iets anders. Laten we nu verdergaan. Bent u hier nooit eerder geweest, mevrouw?’

‘Nooit, meneer.’

‘Werkelijk! Hebt u de Upper Rooms al vereerd met uw aanwezigheid?’

‘Ja, meneer, ik was er afgelopen maandag.’

‘Bent u in het theater geweest?’

‘Ja, meneer, ik was dinsdag bij het toneelstuk.’

‘Bij het concert?’

‘Ja, meneer, woensdag.’

‘En bevalt Bath u in het geheel?’

‘Ja – ik vind het heel prettig.’

‘Nu moet ik nog één keer grijnzen, en dan kunnen we weer gewoon doen.’ Catherine wendde haar hoofd af, niet wetend of ze mocht lachen.

‘Ik zie wel wat u van mij denkt,’ zei hij ernstig. ‘Morgen zal ik maar een pover figuur slaan in uw dagboek.’

‘Mijn dagboek!’

‘Ja, ik weet precies wat u zult opschrijven: Vrijdag, naar de Lower Rooms geweest; droeg mijn japon met gestippeld mousseline en blauwe afwerking – effen zwarte schoenen – zag er zeer voordelig uit; maar werd merkwaardig lastiggevalen door een rare, halfgare man die me met hem wilde laten dansen en me kwelde met zijn onzin.’

‘Zeker niet, dat zal ik niet opschrijven.’

‘Zal ik u zeggen wat u behoort op te schrijven?’

‘Graag.’

‘Ik heb gedanst met een heel aangename jongeman, door meneer King voorgesteld; heb veel met hem gepraat – lijkt een buitengewoon begaafd iemand – hoop hem beter te leren kennen. Dat, mevrouw, is wat ik u zou willen horen zeggen.’

‘Maar misschien houd ik helemaal geen dagboek bij.’

‘Misschien zit u ook niet in deze zaal en zit ik niet naast u. Dat zijn punten waarop even goed twijfel mogelijk is. Geen dagboek bijhouden! Hoe moeten uw afwezige nichten dan de loop van uw leven in Bath begrijpen? Hoe moeten de beleefdheden en complimenten van elke dag naar behoren worden doorgegeven, als ze niet elke avond in een dagboek worden genoteerd? Hoe moeten uw verschillende japonnen onthouden worden, en de precieze staat van uw teint, en de krul van uw haar in al hun afwisselingen worden beschreven, zonder steeds een dagboek te raadplegen? Mijn beste mevrouw, ik ben niet zo onkundig van de gewoonten van jongedames als u mij wilt doen geloven; het is juist deze

heerlijke gewoonte om een dagboek bij te houden die in grote mate bijdraagt aan de gemakkelijke schrijfstijl waar dames zo algemeen om geprezen worden. Iedereen erkent dat het talent om prettige brieven te schrijven bij uitstek vrouwelijk is. De natuur mag er iets aan hebben bijgedragen, maar ik ben ervan overtuigd dat het vooral wordt bevorderd door het bijhouden van een dagboek.'

'Ik heb wel eens gedacht,' zei Catherine aarzelend, 'of dames werkelijk zulke veel betere brieven schrijven dan heren! Dat wil zeggen – ik zou niet denken dat de superioriteit altijd aan onze kant ligt.'

'Voor zover ik de gelegenheid heb gehad om te oordelen, lijkt het mij dat de gebruikelijke stijl van briefschrijven bij vrouwen onberispelijk is, op drie punten na.'

'En die zijn?'

'Een algemene armoede aan onderwerp, een volslagen veronachtzaming van leestekens, en een zeer frequente onwetendheid van de grammatica.'

'Wel heb ik ooit! Dan had ik me niet hoeven te verontschuldigen voor het afwijzen van het compliment. U denkt niet al te hoog over ons in dat opzicht.'

'Ik zou evenmin als algemene regel willen stellen dat vrouwen betere brieven schrijven dan mannen, als dat ze betere duetten zingen of betere landschappen tekenen. In elk vermogen waarvan smaak de basis vormt, is de uitmuntendheid tamelijk gelijk verdeeld tussen de geslachten.' Ze werden onderbroken door mevrouw Allen: 'Lieve Catherine,' zei ze, 'haal alsjeblieft die speld uit mijn mouw; ik ben bang dat hij al een gat heeft gescheurd; ik zou het heel jammer vinden als dat zo is, want dit is een lievelingsjapon, al kostte hij maar negen shilling per yard.' 'Dat had ik precies zo geraden, mevrouw,' zei meneer Tilney, terwijl hij naar het mousseline keek.

'Verstaat u iets van mousseline, meneer?'

'Uitstekend; ik koop altijd mijn eigen dassen en word voor een uitstekend kenner gehouden; en mijn zuster heeft me vaak vertrouwd bij de keuze van een japon. Ik kocht er onlangs een voor haar en elke dame die hem zag, noemde het een buitengewone koop. Ik gaf er maar vijf shilling per yard voor, en het was echt Indiaas mousseline.' Mevrouw Allen was diep onder de indruk van zijn vernuft. 'Mannen letten meestal zo weinig op zulke dingen,' zei ze; 'ik krijg meneer Allen nooit zover dat hij het verschil tussen mijn japonnen ziet. U moet een grote troost zijn voor uw zuster, meneer.'

'Dat hoop ik, mevrouw.'

'En wat vindt u van de japon van juffrouw Morland, meneer?'

‘Hij is heel mooi, mevrouw,’ zei hij, terwijl hij hem ernstig bekeek; ‘maar ik denk niet dat hij goed zal wassen; ik vrees dat hij zal rafelen.’

‘Hoe kunt u,’ zei Catherine lachend, ‘zo –’ Ze had bijna ‘vreemd’ gezegd.

‘Ik ben het volkomen met u eens, meneer,’ antwoordde mevrouw Allen; ‘en dat heb ik juffrouw Morland ook gezegd toen ze hem kocht.’

‘Maar weet u, mevrouw, mousseline komt altijd ergens van pas; juffrouw Morland zal er nog genoeg uit kunnen halen voor een zakdoek, een muts of een mantel. Mousseline kan nooit gezegd worden verspild te zijn. Ik heb mijn zuster dat wel veertig keer horen zeggen, als ze te veel had gekocht of er slordig mee om was gegaan.’

‘Bath is een heerlijke plaats, meneer; er zijn hier zoveel goede winkels. In het land zitten we er droevig bij; niet dat we geen goede winkels in Salisbury hebben, maar het is zo ver – acht mijl is een hele afstand; meneer Allen zegt negen, gemeten negen; maar ik weet zeker dat het niet meer dan acht kan zijn; en het is zo vermoeiend – ik kom doodmoe thuis. Hier stap je zo de deur uit en heb je iets in vijf minuten.’ Meneer Tilney was beleefd genoeg om belangstelling te veinzen voor wat ze zei; en ze hield hem aan de praat over mousseline tot het dansen weer begon. Catherine vreesde, terwijl ze naar hun gesprek luisterde, dat hij zich een beetje te veel vermaakte met de zwakheden van anderen. ‘Waar denkt u zo ernstig aan?’ zei hij, toen ze terugliepen naar de balzaal; ‘toch niet aan uw partner, hoop ik, want aan dat hoofdschudden te zien zijn uw overpeinzingen niet bevredigend.’ Catherine bloosde en zei: ‘Ik dacht nergens aan.’ ‘Dat is listig en diep, zeker; maar ik zou liever meteen horen dat u het me niet wilt vertellen.’ ‘Nu dan, ik vertel het u niet.’

‘Dank u; want nu zullen we spoedig vertrouwd raken, aangezien ik toestemming heb om u op dit punt te plagen telkens als we elkaar ontmoeten, en niets ter wereld de vertrouwdheid zo bevordert.’ Ze dansten nogmaals; en toen het gezelschap ten einde liep, scheidden ze – althans van haar kant – met een sterk verlangen om de kennismaking voort te zetten. Of ze tijdens het drinken van haar warme wijn met water en het klaarmaken voor de nacht zoveel aan hem dacht dat ze van hem droomde, valt niet met zekerheid te zeggen; maar ik hoop dat het hoogstens in een lichte sluimer was, of hoogstens in een ochtenddommel; want als het waar is, zoals een beroemd schrijver heeft beweerd, dat geen jongedame verliefd mag worden voordat de heer zijn liefde heeft verklaard, dan zou het zeer ongepast zijn dat een jongedame van een heer droomt voordat die heer er eerst van bekend is dat hij van haar heeft gedroomd. Hoe geschikt meneer Tilney als dromer of als minnaar mocht zijn, was misschien nog niet in het hoofd van meneer Allen opgekomen, maar dat hij als gewone kennis niet ongepast was voor zijn jonge pupil, daarvan was hij na navraag overtuigd; want hij had vroeg op de avond de moeite genomen te informeren wie haar partner was, en had vernomen dat meneer Tilney predikant was en uit een zeer respectabel geslacht in Gloucestershire stamde.